

ISBN: 978-625-7854-09-2

© 2018 Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.

ketebe.com

Ketebe Yayınları: 323

Araştırma - İnceleme

Yayın Yönetmeni

Furkan Çalışkan

Dizi Editörü

Yusuf Genç

Yayıma Hazırlayan

Dilâra Yabul İşleyen

Düzeltili

Rıdvan Tulum

Kapak

Harun Tan

Mizanpaj

Nilgün Sönmez

1. BASKI

Ağustos 2020
İstanbul

Ketebe Yayınları

Sertifika No. 34989

Maltepe Mahallesi Fetih

Caddesi No: 6 Dk: 2

Topkapı 34010 İstanbul

Tel: 212.612 29 30

e-mail: ketebe@ketebe.com

Baskı ve Cilt

Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.

Cihangir Mah. Güvercin Cad.

No: 3/1 Baha İş Merkezi A Blok

Kat: 2 34310 Haramidere -

Avcılar / İstanbul Sertifika No: 44452

Tel: 212.412 17 00

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.'ne aittir.
İzinsiz yayınlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Müteahhir Dönem
Mâturîdî Kelâmı
Şemsüddîn es-Semerkindî
(ö. 722/1322) Örneđi

MELİKŞAH SEZEN

KETEBE

Melikşah Sezen

Adana, Seyhan doğumlu. Gazi Üniversitesi Muhasebe ve Finansman Öğretmenliği ve ardından İlahiyat fakültelerini tamamladı. Bu vetire muhtelif hocalardan klasik usûlde metinler okuyarak icazetler edindi. İhtisasına ilm-i kelâm alanında devam etmekte olup, ilmî çalışmalarını kuruculuğunu yaptığı "Tefekkür Kelâm Araştırmaları Merkezi" bünyesinde sürdürmektedir. Yayımlanmış 10'u aşkın çalışmanın müellifi olan Sezen, aslî çalışma konusu olan "Mâturîdî Külliyyatı" projesinin telifini sürdürmekte olup, evli ve İstanbul'da mukimdir.

İÇİNDEKİLER

Takdim.....	7
Giriş.....	11

I. BÖLÜM

Şemsüddîn es-Semerkindî'nin Hayatı ve Eserleri	21
Hayatı.....	21
Eserleri.....	37
Semerkindî'nin Yaşadığı Döneme Genel Bir Bakış.....	71
Semerkand ve Çevresi.....	72
Mardin ve Çevresi.....	75
Semerkindî'nin Eserlerinin Kronolojisi.....	79

II. BÖLÜM

Kimlik İnşâsı: Filozof ya da Mütেকellim	
Olmanın Anlamı.....	85
Müslüman Olmak ve Müslüman Kalmak	87
Haberin Zahirî Mânâsına Sadakat.....	98
Semerkindî'ye Giden Yolda Kelâm-Felsefe İlişkisi.....	115
Filozof-Mütেকellim Sınırında Bir Âlim: Semerkindî	137
Semerkindî'nin İtikadî Mezhebi.....	151

Semerkandî'nin Kelâm Anlayışı.....	161
Semerkandî'nin Hadîs Anlayışı.....	177
Değerlendirme ve Sonuç.....	185

EKLER

<i>Ek-1: Sa'düddîn et-Teftazânî'nin Kelâmdaki Yeri ve Kelâmî Mezhebi.....</i>	189
<i>Ek-2: Osmanlı'nın Teşekkül Döneminde Mâturîdîlik.....</i>	199
Görseller.....	209
Kaynakça.....	219
Dizin.....	239

TAKDİM

Bismillâhi'l-kebir eûzu billâhi'l-azîm.

Hamd, âlemi ins ü cinin marifetullahâ erişmesi için halk eden, varlığı her âkil için müsellemler ve zâhir, kadîm zâtı ezeli ve kemâl sıfatlarla muttasıf, noksan şaibesinin her zerresinden münezzeh, ef'âli bî-nihaye hikmetlerle örülü, rahmet ve merhameti dâr-ı bekâda tüm aciz mü'minleri kuşatacak lütufkâr-ı kerîm Allah Azze ve Celle'yedir.

Salât, nebî ve resûllerin sonuncusu ve mührü, ahlâkı Kur'ân, mucizeleri muhkem, günahlardan korunmuş peygamberler silsilesinin müjdelediği, mü'min kulların şefâatini arzuladığı Nebiyy-i Zîşân Aleyhisselâm'adır. Selâm da habib-i kibriyanın pâk-ı güzîn aile efrâdına, nûr-ı Muhammedi'den tek bir lahza dahi olsa feyizlenip eşref-i mü'minîn olan ashâbına, Resûl'ün ve ashâbının yolundan sapmadan onlara tâbi olanlara, her nesil ve tabakada Ehl-i Sünnet'in müstakim taşıyıcısı ve müdafî olan ulemâ-i kirâmadır.

Şemsüddîn es-Semerkindî hakkında mütevazî de olsa bir çalışma yapma arzumu, Mâturîdîlik üzerine eğildiğim ilk vakitle-re kadar uzanır. Onun klasik Mâturîdî ulemâdan ayrılan bir kısım hususiyetleri; felsefî-kelâm usûlüne hâkimiyeti, mantık

sahasındaki yetkinliği, bugün pozitif bilimler olarak nitelendirilen ilim şubelerindeki eserleri ve hakkında paylaşılan sınırlı bilgiler dahi merakımı cezbetmeye ve bir gün Semerkandî'nin hayatı ve kelâm düşüncesine hususî bir şekilde odaklanmayı arzulamama fazlasıyla yetiyordu. Bu arzumun mütevazî bir çalışma ile nihayete ulaşmasını takdir buyurup nasip eden Allah Teâlâ'ya nihayetsiz hamd ü senâlar ediyorum.

Şemsüddîn es-Semerkandî'yi tanımaya ve onun kelâm anlayışını tespit etmeye çalıştığım da karşılaştığım ilk zorluk, âlimimizin neredeyse hiç tanınmıyor oluşu ve eserlerinin de neredeyse hiç çalışılmamış olmasıydı. Muasır çalışmalardaki bu ihmalin çeşitli mâkul gerekçeleri olduğunu kabul etmekle birlikte karşıma çıkardığı büyük boşluğu nasıl aşacağım ciddi bir mesele hâline döndü. Çünkü ne hayatı ne de eserleri hakkında hemen hiç çalışma bulunmayan bu âlimimizin düşünce dünyasına sarmak takdir edileceği üzere; öncelikle onun şahsını, yaşadığı coğrafyayı, hocalarını ve eğitimini bilmek, daha sonra da eserlerini tetkik etmek, talebelerini tanımak yoluyla gerçekleştirilebilirdi.

Söz konusu zorluklara rağmen bir yerden başlamak gerektiği düşüncesiyle gerçekleştirdiğim araştırma ve okumalar sürecinde Semerkandî'ye ait bazı eserler üzerine tahkik, tercüme ve tez türünden çalışmalar gerçekleştirildi. Temas edilen bu sevindirici gelişmeler motivasyonumu arttıran bir faktör oldu. Tabii bahsi geçen çalışmalarla dahi Semerkandî'nin eserlerinin ancak beşte biri çalışılmış hâle kavuştuğu için, geriye kalan bilgi boşluğunu henüz yazma hâlindeki eserlere müracaat etmek ve bunların izini sürmek yoluyla -elimden geldiğince- kapatmaya gayret ettim. Kitabın kaleme alındığı süreç içerisinde bir dönem hazretin de ikamette bulunduğu Mardin'e gitme ve oradaki medreseleri dolaşma imkânım oldu. Bu büyük âlimin ders verip, eser telif ettiği yerlerde bulunmanın da eserin nihayete ermesinde bir bereketi olduğu kanaatindeyim. Elinizdeki çalışma, hakkında son derece sı-

nırlı bilgiye muttali olduğumuz bir âlimimizi daha etraflı bir şekilde tanıtmaya vesile olur ve felsefi-kelâm dönemi açısından Mâturîdîliğin anlaşılmasına bir miktar katkı sunabilirse benim açımdan maksad hasıl olmuş olacaktır.

Eserin hazırlık safhasında sıklaşan ziyaretlerim esnasında daima güler yüz ve içten bir alaka gösteren Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, İBB Atatürk Kütüphanesi ve İSAM Kütüphanesi çalışanlarına, elde etmem gereken bir kısım mah-tûtâtın dijital kopyalarının teminindeki desteği için Feyzullah Tat kardeşime, doktora tezini benimle paylaşan Dr. Yusuf Okşar'a, Azerbaycan'da neşredilen bir kısım eserleri temin edip onlara kısa zamanda ulaşmamı sağlayan Binali Murta-zaoğlu Hoca'ya, eserin okunabilir bir kıvama erişmesi hususundaki katkısı için ilgili tüm arkadaşlara ve ayrıca çalışmama bir şekilde katkı veren bütün dostlara müteşekkir olduğumu belirtmeliyim. Büyük bir teşekkürü ise çalışmalarımı gerçekleştirebilmem için kendisine ayırmam gereken vakitten çalıştığım hâlde bana daima anlayış gösteren eşim Merve Sezen'e borçluyum. Son olarak elinizdeki eserin kisve-i tab'a bürünmesi noktasında emeği bulunun Ketebe Yayınları'ndaki tüm ilgililere, hususen de Yusuf Genç'e şükranlarımı sunduğumu belirtmek isterim.

Çalışmanın tamamlanıp yayınevine teslim edilisinin Ramazan ayına tevafuk etmesini bir bereket olarak görüyor ve Rabbime bu nimeti için şükrediyorum. Mâturîdî Külliyyatı projemin bir parçası olarak takdim edebileceğim elinizdeki çalışmamı, dava insanı olmanın anlamının kendilerinde mücessem hâlde geldiğine tüm kalbimle inandığım Tayyar Tercan ile merhum Halil Kantarcı ağabeylerime ithaf ediyorum. Maksad-ı gayret, rıza-yı İlâhî'dir. Gayret bizden, tevfik Allah Teâlâ'dandır.

Eyüp Sultan - İstanbul

1441/2020